

El convent de Santa Elisabet

Apèndix documental

(1317-1510)*

JOSEP ESTELRICH COSTA

1

Pere Balaguer estableix un pati de terra a Guillem Loret

1317 / 1333¹

Sigui a tothom manifest: Que Jo, Guillem Balaguer, marmessor del testament de Pere Balaguer, *quondam*, que instituí hereus els pobres de Crist, en nom i autoritat de dita marmessoria, sabent i reconeixent que dit Pere Balaguer en vida seva t'establí a tu, Guillem Lauret, i als teus, perpètuament, al cens de dos morabatins, pagadors cada any en la festa de Sant Joan de juny, un pati de terra que tenia a la Ciutat de Mallorca, a la porció de la Casa de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem, que fou un temps Casa del Temple, i el tenia, junt amb un habitatge,² pels hereus d'Haro Benletgem, jueu, *quondam*, al cens, segons es conté en les cartes corresponents. Sabent també i reconeixent que dit Pere Balaguer no et va fer a tu, dit Guillem Lauret, document del susdit establiment, havent-se-li anticipat la mort:

Per això, jo, per mi i per tots els hereus i successors de dit Pere Balaguer, a tu, dit Guillem Loret [*sic*], i als teus, perpètuament, t'establesc el damunt dit pati de terra [...] Pel cens i millorament que d'aquí se'n segueixen, tu i els teus em donareu a mi, en nom dels hereus i successors de dit Pere Balaguer -o, en lloc meu i dels mateixos hereus, a Albert de Cortada- en la festa de Sant Joan de juny propvinent, i després, sempre, cada any, en la mateixa festa, dos morabatins bons i corrents a Mallorca, els quals dit Pere [*sic, per Albert*] ha de rebre cada any en la mateixa festa, sobre un cert habitatge que dit Pere Balaguer tenia per dits hereus d'Haro Benletgem, jueu. [...] En quant a l'entrada de dit establiment confés que dit Pere Balaguer, rebé de tu quinze lliures moneda de reials de Mallorca [...].

Mallorca, a desset de les calendes d'abril [16 de març] de l'any del Senyor mil trescents desset. Signe de Guillem Balaguer susdit, que això alab i sign. Signe del germà Guillem Cifre, lloctinent del germà Arnau de Soler, comanador a Mallorca de la Casa de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem en la porció que un temps fou la Casa del Temple [...] Són testimonis Bernat de Canals, Guillem de Villalada i Joan Durband.

---

* Apèndix documental al llibre *El convent de Santa Elisabet. Beguins, terceroles, jerònimes. Mallorca (1317-1000)*, de J. ESTELRICH COSTA, Edicions Documenta Balear, Palma, 2002.

¹ AMSE, Pergamins 1.5. Transcripció parcial de l'original llatí, en versió catalana de l'autor. Vegeu la transcripció íntegra de l'original llatí a J. ESTELRICH COSTA. "Una casa de beguins i un convent de la Terà Regla a la Ciutat de Mallorca (ss. XIV-XV)", *Fontes Reum Balearium*, Nova etapa, 1 (desembre 1990), 34-35.

² El document 1 diu *tendone*, el document 2 diu *hospitium* i *tenedone*, i els documents 3 i 4 posen *domus*, referint-se sempre al mateix edifici. Hem optat per emprar en tots els casos la paraula *habitatge*, que és més genèrica.

Signe de Dalmau Morató, notari públic de Mallorca, tenint les notes i protocols de Guillem Morató, notari de Mallorca, pare seu, quondam [...] a vuit dels idus [dia 6] d'agost de l'any del Senyor mil tres-cents trenta-tres.

2

Llegat als beguins i venda a Guillem Descalç de l'hospici de Pere Balaguer

1318 / 1333³

Sigui a tothom manifest: Que Jo, Guillem Balaguer, marmessor del testament de Pere Balaguer, *quondam*, que instituí hereus els pobres de Crist, en nom i autoritat de dita marmessoria que exercesc, i per complir la darrera voluntat de dit difunt, per mi i per tots els hereus i successors seus, et venc i entreg corporalment a tu, Guillem Descalç, ganiveter, i als teus successors, perpètuament, la meitat íntegra *pro indiviso* d'un hospici que dit Pere Balaguer tenia a la ciutat de Mallorca, a la porció de la Casa de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem, que fou un temps Casa del Temple; del qual hospici dit Pere Balaguer llegà en el seu testament als beguins, o homes de penitència, l'altra meitat. I sota la jurisdicció de dita Casa de l'Hospital e dels seus confreres, és tengut tot el dit hospici per Arbert de Cortada al cens de dotze sous, faedors cada any, segons es conté més plenament en les cartes corresponents. Del qual cens, tu i els teus pagareu en endavant, a títol d'aquesta compra, sis sous cada any, tenint dits beguins obligació de pagar els altres sis sous. Arbert de Cortada té aquest hospici, juntament amb altres, per dita Casa de l'Hospital i dels seus confreres a cens, segons es conté més plenament en les cartes corresponents.

Afronta dit hospici, per dues parts amb vies públiques, per altra part amb l'hort de la dita Casa de l'Hospital, i per altra part amb el teu habitatge. Per tant, la susdita meitat íntegra de dit hospici, *pro indiviso*, [...] te la entreg a tu, dit Guillem Descalç, i als teus, perpètuament, en el nom i l'autoritat susdita, pel preu de desset lliures de moneda perpètua de reials mallorquins menuts, les quals he rebut de tu [...].

Mallorca, a cinc de les calendes de juliol [27 de juny] de l'any del Senyor mil tres-cents devuit. Signe de Guillem Balaguer, marmessor susdit, que això alab, concedesc i firm. Signe del germà Guillem Cifre, lloctinent del germà Arnau de Soler, comanador a Mallorca de la Casa de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem, en la porció que un temps fou la Casa del Temple. Són testimonis, Guillem Maura, Bernat Ramon i Joan Durband.

Signe de Dalmau Morató, notari públic de Mallorca, tenint les notes i protocols de Guillem Morató, notari de Mallorca, pare seu, quondam [...] a vuit dels idus [dia 6] d'agost de l'any del Senyor mil tres-cents trenta-tres.

³ AMSE, Pergamins 1.6. Transcripció parcial de l'original llatí, en versió catalana de l'autor. Vegeu la transcripció íntegra de l'original llatí a J. ESTELRICH COSTA. "Una casa de beguins ...", 35-37.

3

Executen el testament d'Antic de Vic, i venen la casa dels beguins a Jaume Ça Granada

1335 / 1336⁴

Sàpiga tothom: Que Antic de Vic, portant vida de penitència, o observant la tercera regla del beat Francesc, havent llegat en el seu testament l'ús i habitació de les cases infrascrites als germans i socis del seu hàbit de penitència que eren llavors, i als qui fossin en endavant i volguessin elegir i assumir la vida de la susdita penitència; i si per cas el seu estat decaigués o s'anihilàs, o no acceptassin la correcció del seu major o ministre, o dels seus marmessors, per a una vida i un comportament més honests, o l'esmentada ordenació en quant al dit ús i habitació i en quant a altres coses, de dret o de fet, pogués d'alguna manera ser infringida o revocada, volgué i manà que en dit cas, tant les dites cases com els altres béns fossin venuts tot seguit pels seus marmessors o per aquells que fossin posats en el seu lloc, i que el preu resultant fos donat i repartit, per amor de Déu, per a la seva ànima i la de tots els feels difunts, entre els pobres de Jesucrist, i que com a tals fossin considerats els pobres vergonyants no captaires, les al·lotes pobres casadores, i altres institucions de pietat, a coneixença d'aquells: els quals pobres de Crist instituí hereus universals seus, segons es manifesta evident pel contingut del seu testament fet per Pere Artic notari de Mallorca als idus [dia 15] d'octubre de l'any del Senyor mil tres-cents denou.

Per això, nosaltres, Jaume Arnau, Guillem Pasqual i Guillem Descalç, marmessors elegits per dit Antic de Vic en el seu testament; i nosaltres, Guillem Olivar, Guillem Llagostera, Bernat Oriol i Ferrer Bosc, assumits i elegits per marmessors i executors del susdit testament, pels dits Jaume Arnau, Guillem Pascual i Guillem Descalç, marmessors abans esmentats, d'acord amb la potestat a ells atribuïda per dit Antic de Vic en el seu testament: com no es trobi a Mallorca cap germà o soci de dit Antic o del seu hàbit, i dites cases es destrueixin perquè ningú habita ni vol habitar en elles segons l'ordenació de dit Antic de Vic, per complir i executar la susdita voluntat d'aquest, tots concordant unànimement, et venem a tu, Jaume Ça Granada, i als teus, perpètuament, les dites cases que abans foren de dit Antic de Vic, la meitat de les quals jo, dit Guillem Descalç vaig comprar *pro indiviso* a Pere [sic]⁵ Balaguer, marmessor del testament de Pere Balaguer, i l'altra meitat va ser llegada a dit Antic de Vic i als seus confreres beguins per dit Pere Balaguer en l'esmentat testament.

Item, et venem a tu i als teus, pels títols susdits i per les causes esmentades, un cert hort del dit Antic de Vic, contigu a les dites cases que jo, Guillem Descalç, vaig comprar a Guillem Loret, fuster, i a Guillemona la seva muller; les quals cases i hort són a la Ciutat de Mallorca, a la porció de la Casa de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem, que abans fou del Temple; i afronten dites cases i dit hort, per dues parts amb carrers públics, per una altra part amb hospici de Ramon de Sant Martí i per altra part amb cases de Jaume Gasselml, picapedrer.

I sota el domini i la jurisdicció de dita Casa de l'Hospital i dels seus confreres, dites cases són tingudes per Asbert Ça Cortada al cens de dotze sous, i dit hort al cens de dos morabatins, pagadors cada any en la festa de Sant Joan de juny. Cens que tu i els teus haureu de pagar des d'ara, a títol d'aquesta compra. El qual Asbert Ça Cortada té aquesta finca, juntament amb altres, per dita Casa de l'Hospital i els seus confreres, a cens, segons es conté en les cartes corresponents.

⁴ AMSE, Pergamins 1.9. Transcripció parcial de l'original llatí, en versió catalana de l'autor. Vegeu la transcripció íntegra de l'original llatí a J. ESTELRICH COSTA. "Una casa de beguins ...", 37-40.

⁵ Errata evident del notari o de l'escrivà; hauria de dir *Guillem*.

Per tant les dites cases i hort, segons els confrontants indicats, [...] a tu, dit Jaume Ça Granada, i als teus, els venem perpètuament, pels títols i les causes susdites, pel preu de vint-i-dues lliures de reials de Mallorca, menuts, que hem rebut de tu al comptat i les hem distribuït als dits pobres de Crist, segons l'esmentat manament i ordenació de dit Antic de Vic [...].

Mallorca, a tres de les nones [dia 3] de novembre de l'any del Senyor mil tres-cents trenta-cinc. Signe de Guillem Pascual. Signe de Guillem Descalç. Signe de Guillem Olivar. Signe de Guillem Llagostera. Signe de Bernat Oriol. Signe de Ferrer Bosc, susdits. Els quals això alabam i firmam. Signe de Jaume Arnau, venedor, que això alab i firm. Signe del germà Martí Murull lloctinent i procurador del venerable germà Arnau d'Oms, prior a Catalunya i Mallorca de la Casa de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem. Són testimonis Pericó de Bell Lloc, Guillem de Bell Lloc, Pere Serra, Pere Soler, Guillem Rovira, Bernat Oliva, prevere, i Simó Torrents. I Guillem Formiguera notari, en poder del qual dit Jaume Arnau signà això a vuit dels idus [dia 6] de juny de mil tres-cents trenta-sis, presents els testimonis Bonastre Ferrer, Guillem Clarà i Andreu Roca.

Signe de Dalmau Morató notari públic de Mallorca. El qual això féu escriure i ho clogué.

4

Jaume Ça Granada dóna la casa dels beguins a la Terça Regla

1336⁶

Sàpiga tothom, presents i futurs: Que Jo, Jaume de Granada, ciutadà de Mallorca, per la salut de la meua ànima, per mi i tots els meus hereus i successors, don amb donació pura, simple i irrevocable *inter vivos*, a vosaltres, germanes Saurina Sa Font, Cília Seguera, Simona Morera, Francesca Bosca, Antònia Llabiana, i Agnès Carroça, que duis vida de penitència i teniu la Tercera Regla del beat Francesc; també a les altres futures germanes que servin la dita Tercera Regla, originàries de Mallorca, exceptuades, però, i excloses de la present donació, altres dones observants d'aquesta Regla en privat, o naturals d'altres llocs aliens...: unes cases meves, amb un hort contigu a elles, i l'usdefruit i l'habitació de les mateixes cases i hort, les quals amb dit hort adquirí a títol de compra que vaig fer a Jaume Arnau, Guillem Pasqual i Guillem Descalç, marmessors del testament d'Antic de Vic, *quondam*, i també de Guillem Olivar, Guillem Llagostera, Bernat Oriol i Ferrer Bosc, assumits i elegits com a marmessors i executors del testament de dit Antic de Vic pels esmentats Jaume Arnau, Guillem Pasqual i Guillem Descalç, marmessors abans citats, d'acord amb la potestat a ells atribuïda per l'esmentat Antic de Vic en el seu testament.

Dites cases, amb dit hort a elles contigu, confronten per dues parts amb carrers públics, per altra part amb hospici de Ramon de Sant Martí i per altra part amb cases de Jaume Gasselml picapedrer; sota el domini i jurisdicció de la Casa de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem, en la porció que abans fou de la milícia de la Casa del Temple, i són tengudes per Asbert Sa Cortada a cens de dotze sous, i dit hort a cens de dos morabatins, pagadors cada any en la festa de Sant Joan de juny. El qual cens, vosaltres, dites germanes, des d'ara estareu obligades a pagar. Sense dany, detriment ni dispendi meu ni dels meus béns...

Però prohibesc i em retenc en aquesta donació, que no vos sigui lícit alienar les dites cases i hort. I si per cas, cosa que no passi mai, per mort o altres causes, el vostre estat i l'hàbit de vosaltres, les dites germanes, o d'altres en el futur, que siguin oriündes de Mallorca., hagués de desaparèixer, o altrament no deguéis mantenir-se, vull que dites cases i

⁶ AMSE, Pergamins 1.10. Transcripció parcial de l'original llatí, en versió catalana de l'autor. Vegeu la transcripció íntegra de l'original llatí a J. ESTELRICH COSTA. "Una casa de beguins ....", 40-42.

hort, a títol d'aquesta donació, siguin i cedeixin a utilitat i conveniència dels venerables jurats de Mallorca, que ara són o que pel temps siguin. Per això, en el cas de què dita comunitat s'extingís, siguin venudes les dites cases i hort per dits jurats, i que els mateixos dits jurats, del preu que d'això hauran, hagin de donar i distribuir, per amor de Déu, una tercera part per casar al·lotes insulars, una altra tercera part per a pobres vergonyants, i l'altra per redimir captius, però de l'illa de Mallorca, en remissió dels meus pecats i de tots els feels difunts...

Si no es dóna aquest cas i vosaltres dites germanes donatàries, presents i futures, insulars, vos manteniu en l'hàbit i l'estat susdit, per alabança, servei i honor de Déu, que dites cases i hort quedin, per la força de la dita donació, en el dret i la propietat vostra sense contradicció de ningú.

Mallorca, a tres de les nones [dia 3] de desembre de l'any del Senyor mil tres-cents trenta-sis. Signe de Jaume de Granada susdit, que això alab, concedesc i firm. [...] Són testimonis Pere Amalric, Ramon Arnau, Jaume Pisà, Andreu de Fraga i Bartomeu Julivet, barber.

Signe de mi, Guillem Marimon, notari públic de Mallorca, que, pregat, he intervingut en tot el que precedeix, i he fet posar i redactar aquestes coses en aquesta pública forma, i ho he clos de pròpia mà en el lloc, dia i any indicats.

5

Persones que potser foren beguins de la comunitat de Sa Calatrava

1317-1335⁷

Només podem identificar un beguï, que es troba documentat expressament:

- *Antic de Vic*. L'any 1318 és destinatari d'un llegat de Pere Balaguer als beguins, dels quals era el cap; el 1319 fa testament i disposa dels béns dels beguins; i el 1335 fa un cert temps que morí, i no hi ha ningú que vulgui seguir el seu estil de vida.

Comptam amb els noms de vuit persones que tengueren relació amb Antic de Vic. No són documentats expressament com a beguins, però són esmentats a documents que permeten suposar que ho eren:

- *Pere Balaguer*. L'any 1317, abans de morir, cedí la meitat de la seva casa als beguins, i féu hereus seus els pobres de Crist.

- *Guillem Descalç*, ganiveter. L'any 1318 comprà la meitat de l'hospici i l'hort que després foren la casa dels beguins. Potser cedí la part comprada a Antic de Vic, el qual, en el testament disposa d'ella com si fos seva. L'any 1319 fou elegit marmessor per Antic de Vic.

- *Jaume Arnau* i

- *Guillem Pasqual*, l'any 1319 foren elegits marmessors per Antic de Vic.

- *Guillem Olivar*,

- *Guillem Llagostera*,

- *Bernat Oriol*, i

- *Ferrer Bosc*, el mateix any, foren elegits coexecutors del testament pels marmessors d'Antic de Vic.

6

Germanes de la Penitència de la Terça Regla de Sant Francesc, documentades1335-1498⁸

- *Sor Saurina Sa Font*, l'any 1336 era membre de la primera comunitat.
- *Sor Cília Seguera*, el 1336, era membre de la primera comunitat.
- *Sor Simona Morera*, el 1336 era membre de la primera comunitat, i vivia el 1357.
- *Sor Francesca Bosca*, el 1336 era membre de la primera comunitat, i era ministra l'any 1357.
- *Sor Antònia Llabiana*, el 1336 era membre de la primera comunitat, i vivia a 1357.
- *Sor Agnès Carroça*,
- *Sor Valença Bosca*,
- *Sor Elisenda Llençana*,
- *Sor Magdalena Nicolaua*,
- *Sor Margarida Rafala*, i
- *Sor Caterina Joana*, el 1357 eren membres de la comunitat.
- *Sor Magdalena Buadela*, viuda de Pere Buadel, documentada el 1377.
- *Sor Eulàlia Rossella*, documentada el 1424.
- *Sor Graciosa Font*, documentada els anys 1430 i 1448.
- *Sor Joaneta Guimerana*, documentada el 1437, era prioressa els anys 1447 i 1448.
- *Sor Violant Gallarda*, l'any 1447, a l'edat de 14 anys, fou rebuda a la comunitat per monja.
- *Sor Antònia Llorença*, documentada els 1447 i 1448.
- *Sor Mateua Thomassa Tries*, documentada els anys 1447, 1448 i 1451.
- *Sor Maria Folca*,
- *Sor Sília Vives*,
- *Sor Marió Vesiana*,
- *Sor Eulàlia Timora*,
- *Sor Jaumeta Bassa*, i
- *Sor Isabel Solanes*, documentades els anys 1447 i 1448.
- *Sor Bartomeua Scofeta*, documentada el 1448.
- *Sor Agnès Sança*, documentada el 1479.⁹
- *Sor Antonina Bondia*, documentada el 1498.

7

Denúncies contra la priora de les terceroles1451¹⁰*Pro monasterio Sancte Helizabet.**Die mercurii decima mensis novembris, anno predicto M CCCC Li.*

⁸ Elaborada per l'autor amb la documentació de l'Arxiu del Monestir de Santa Elisabet.

⁹ M. BARCELO CRESPI "Aspectes agraris d'un nucli urbà", *BSAL*, 44, Palma, 1988, 199.

¹⁰ ADM. Liber communis, 1450-1452, ff. 98-98v. Transcripció de l'original llatí i català. Agraïm a Ramon Rosselló i Vaquer el seu ajut en la lectura de l'original en microfilm, que ofereix una certa dificultat.

Die et anno predictis, cum honorabili viro domino Martino Garcia, canonico regulari Ecclesie Sesaragustane [sic], vicario generali in spiritualibus et temporalibus reverendissimi in Christo Patris et Domini, domini Joannis divina miseracione episcopi maioricensis, nunc judicialiter agente, fuisse denunciatum quod venerabilis priorissa domus seu monasterii Sancte Elisabet Majoricensis, male administrat bona dicti monasterii ac redditus et perventus illius, et alia facit que non convenit sibi et officio suo nec honestati monialium ejusdem.

Pro tanto, dominus dictus vicarius, convocato me Joanne Gradulini, notario et scriba curie officialatus majoricensis, volens super inde remedium adhibere ac debite providere, ad dictum monasterium personaliter accessit et, vocatis ad ecclesiam dicti monasterii dicta priorissa et monialibus ipsius monasterii, fecit illis quandam caritativam exortacionem, et quia didiscit dictam priorissam aliquas inhonestates permittere in dicto monasterio, maxime de quodam presbitero vocato Gabriele Febrer rectore ecclesie Sancti Jacobi, ex eo presepit [sic] et mandavit dicte priorisse in virtute sancte obediencie ne de cetero permittat dicto presbitero intrare dictum monasterium, aliter ipse contra ipsam procedetur per debita remedia juris. Et ibidem, suspendendo eam quoad administracionem bonorum et reddituum dicte domus, commissit administracionem dicti monasterii quoad hec, religiose sorori Thomasie Tries, antiquiori ex monialibus dicti monasterii, quam in vicariam elegit, mandando sibi ut officium hujusmodi exercean quousque aliud fuerit super inde provissum.

[Mandatum personale].¹¹

Et quum confestim, dicta eadem die, recedente dicto domino vicario a dicto monasterio, quum obviasset dicto Gabrieli Febrerii presbitero, viante dicto monasterio, facienti verbo, precepit illi coram se vocavit et venire fecit, ac etiam mandavit quatenus de cetero idem presbiter non audeat intrare dictum monasterium, et hoc sub pena carceris et etiam sub pena centum librarum fisco dicti domini episcopi applicandarum, sine spe remissionis. Et quasi confestim, cum dictus presbiter postquam ab ipso domino vicario recessisset, faceret viam adhuc dicto monasterio, propterea dictus dominus vicarius mandavit discreto Antonio Calafati presbitero, sua ex parte, injungeret dicto Gabrieli Febrerii presbitero quatenus non se audeat appropinquare dicto monasterio spacio triginta passuum sub penis predictis. Qui, iens et rediens, retulit dictum mandatum dicto presbitero fecisse.

Post hec, die lune 15 mensis novembris, anno predicto, dictus dominus vicarius revocavit dictum mandatum, mandans de revocacione hujusmodi hanc fieri scripturam, albarano publicatorio subscripto in suo robore permanente. Et nihilominus, dictus dominus vicarius generalis fieri mandavit monitionem sequentem, quam publicari mandavit in ecclesiis Sedis et Sancte Eulalie, sequentis tenoris:

Com alguns hòmens joves e altres, no attenents quan es greu cosa e a Déu creador lur molt desplasent, destorbar les esposas sues e al seu servir ab vot solemne restretes e dedicades, posposada del tot la temor del dit Senyor creador e redemptor Jesús, e la correcció temporal, se sien esforçats los temps passats, e encara se esforcen, entrar en la casa e monestir dit de la Terça Regla de la present ciutat, axí contra voluntat de la prioressa del dit monestir, com en altra manera scandalosament, hoc e so que pitjor es, fer forats en les parets dels orts de aquell monestir, e los forats closos destapar en gran deshonor de Déu, perill evident de les ànimes, e scàndol no poc del poble cristià, segons novament es stat denunciat al honorable mossèn Martí Garcia, canonge reglar de Ceragossa [sic] e vicari general del molt reverend senyor bisbe de Mallorques.

Per tant, lo dit honorable vicari, al offici del qual se pertany proveir a la salut de les ànimes, volent posar degut remei sobre les dites coses, ab la present amonesta per la primera, segona, terça e peremptòria monicions, totes e sengles persones de qualsevol condició o stament sien, axí eclesiàstiques com seglars, que d-aquí avant no gosen o presumesquen foradar les parets del dit monestir, ne los forats tapats o finestres destapar, ne axí poch dins lo dit monestir entrar sens licenci expressa de la dita priora, e assò sots pena de vet per lo dit honorable vicari contra les dites persones contrafaents e cascuna de aquelles,

¹¹ Nota marginal.

en escrits dada e promulgada. Denunciant-los que, si en lur rebel·lió perseveraran, ell hauria recurs al bras secular, e en altra manera serà prosehit contra elles segons dret e justícia volran. Dat en Mallorca, a X dies de noembra del any MCCCC Li.

Vidit dictus Vicarius. Quodquidem edictum fuit publicatum in Sede per discretum Petrum Calders, ebdomadarium, die xi dicti mensis novembris.

8

Es demana l'expulsió de les dones de la terça Regla

1481¹²

Noverint universi: quod anno a nativitate Domini MCCCCLXXX primo, die mercurii nona mensis maii, coram magnificis Petro Jorda milite artium et medicine professore, Francisco de Brossa, Nicolao Spanyol, Bartholomeo Febrer et Michaele Quintana, quinque ex magnificis juratis Universitatis Civitatis et Regni Majoricarum, intus domum del Retret, domus jurarie predictae Universitatis personaliter exuntibus [extantibus?], comparuerunt magnifici atque honorabiles viri, domini Petrus de Sancto Johanne, miles, Michael de Sancto Johanne, domicellus, Bernardus de Olesia, Michael Morro, Raffael Planes, presbiteri, Jacobus de Olesia, et Arnaldus dez Cors, cives Majoricarum, arti et doctrine ac sciencie reverendi magistri Raymundi Lullii devoti, et in presencia ac testimonio multum honorabilis Jacobi Johannis Speraneu, utriusque juris doctoris, et venerabilis Raymundi Cros, notarii, testium ad hec vocatorum et assumptorum, intervenienteque in hiis requisito, me Petro Litrà notario et scriba predictae Universitatis, presentarunt eisdem, legique pecierunt ac requisiverunt, suplicationem sequentem:

A la gran saviesa de vosaltres, magnífichs senyors jurats, als qualls, per lo degut del offici en lo quall sou constituïts, pertany proveir en totes e sengles coses redunden e sien ha utilitat de la cosa pública de la present Ciutat e Regne de Mallorca, e ha conservació e haxaltació de aquella, proposen los dits amadors e studiosos de la gran e meravellosa art del reverend para e compatriota, mestre Ramon Llull, com en dies passats la honorable senyora Agnès Quint, per honor de nostre Senyor Déus, en salut de la sua ànima, augmentació de la dita art e benifici de la cosa pública, hauria ffet venir en la present ciutat lo reverent para mossèn Pere Deguí, prevere, home, axí com a vosaltres és conegut, molt sabut e haxersitat en la dita art, per legir e ensenyar aquella an la present ciutat, la quall no pot esser ornada de millor dot que abundar en molts fills de la terra per sciència il·lustres e doctrina, com sia cert, segons sentència dels savis philòsophs, aquella ciutat e cosa pública de necessitat esser florint e benaventurada, la quall és governada per hòmens de sciència e virtuosos, com per aquella los grans perills de la ignorància provehints, ffasilment squivar se pusquen.

E com ffins assí, la damunt dita honesta deliberació e sanct propòsit no puga esser posat a deguda execució, causant la fretura e incomodat de scholes e loch on los damunt dits studiosos puguen convenir ahon lo damunt dit mossèn Pere Deguí, e exercitar-se en la dita art; e per ço han pensat los demunt dits, ab favor e adjutori de vosaltres, ffàcilment haver lo loc de la tersa regla, lo quall té moltes comoditats all demunt dit exercici, forrigitades per lo reverendíssim senyor bisbe les dones en aquell dit lloch habiten, les qualls, exígints lurs colpes als mèrits, e delictes tant notoris que ab manera alguna de dissimulació e tergiversació celar e cobrir no's poden, moltes vegades per vosaltres e vostres predecessors en aquest loch, és estat proposat deure supplicar all dit reverendíssim senyor bisbe vollgués aquellas, per ocasió dels innumerables e enormes scàndolls tot dies si segueixen, per deguts remedis de justícia expellir e totalment foragitar.

¹² Biblioteca Nacional (Madrid). Ms. 17285, en els dos folis. Transcripció de R. D'ALÒS-MONER I DE DOU: *Sis documents per a la història de les doctrines lulianes*, Barcelona, 1919, 19-21.

Pertant los demunt dits studiosos e amadors del dit art, recorren a les magnificències vostres, supplicant aquelles, ab aquella honor que's pertany, vos plàcia prestar adjutori e favor en les demunt dites coses, fahent instància e supplicant lo dit reverendíssim senyor bisbe, vulla per son offici foragitar les ditas dones del dit loch, per les causes demunt dites, e han son loch especificades, lo que no sols redundarà en beniffici de la cosa pública, més encara en gran servici e lahor de Nostre Senyor Déu, lo quall per l'exercici de la dita sciència serà més conegut.

E axí mateix, en la iglésia del dit loch de la terça regla, [que], axí com és dit, és ple de tota dissolució e vicis, contínuament se celebrarà missa e los oficis divinals per los dessús anomenats e molts altres preveres, los qualls per zel de nostre senyor Déu e haumentació de la dita art a les ditas coses se oferren. E jatsia les ditas coses per la molta honestat sian degudes, noresmenys los demunt dits supplicants vos ho reputaran a singular gràcia e mersè, requerint per memòria en sdevenidor esser vos lecta e intimada per lo notari present.

Qua quidem supplicatione presentata, et per me dictum notarium lecta, statim prefati magnifici jurati dixerunt ac responderunt atque sese obtulerunt promptissimos acturos, curaturosque quidquid ad eorum spectet officium circa petita et suplicata, habito prius inter eos maturo colloquio atque digesta deliberatione.

9

Testament de dona Beatriu de Pinós

1484¹³

En el salutífer nom de nostre Senyor Jesucrist... Nos, Beatriu de Pinós, viuda del molt noble senyor Francesc Galceran de Pinós, cavaller... feim aquest testament en el qual elegim i nomenam marmessors nostres i executors d'aquesta la nostra última pia voluntat, emperò sense dany seu, ni perill, ni detriment de les seves coses, dos dels magnífics Jurats de la Ciutat i Regne de Mallorca, és a saber, el magnífic Jurat pel braç dels cavallers i el magnífic Jurat pel braç dels ciutadans, que ara són o per al temps futur seran; i el venerable Bernat Duran, prevere, beneficiat a la santa Seu de Mallorca, i l'honorable Bernat Cotoner, ciutadà de Mallorca...

Encomanant la nostra ànima en les mans de nostre Senyor Jesucrist, qui per la redempció del gènere humà volgué assumir la mort corporal a l'arbre de la santa Creu, elegim sepultura faedora al nostre cadàver en aquella església de la present ciutat de Mallorca i en aquell lloc en els quals els dits marmessors nostres elegeixin i vulguin que el nostre cadàver sigui sepultat...

Item, confiant en la consciència, legalitat i probitat del dit venerable Bernat Duran, marmessor nostre, volem i manam que, sobre les compostes de rebudes i dades fetes per ell en nom nostre, i també sobre les bestretes fetes per ell, tant per aliments comprats per a nos o per a qualssevol altres conceptes, sigui creguda la seva paraula plana i simple, sense jurament ni cap casta de prova, contradicció ni excepció de dret o de fet, perquè és aquesta la nostra incommutable voluntat, manant també que tot i quant ell digui que li correspon recobrar, li sigui pagat totalment dels nostres béns. I a més, i *ad cautelam*, li feim definició, alliberació, quitació i àpoca de pagament de qualssevol quantitats rebudes per ell fins ara en nom nostre.

Item, llegam a cada un dels nostres marmessors una gramalla de drap negre de dol, amb la seva caputxa o capiró.

¹³ Transcripció parcial de l'original llatí, en versió catalana, de l'autor. Vegeu la transcripció íntegra de l'original llatí a G. LLABRÉS: "Testamento de dona Beatriz de Pinós", *BSAL*, XX, Palma, 1924, 305-310.

Item llegam a la dona Na Petra, per la bona servitud i el gran amor que ens ha mostrat, una túnica o gonella nostra, és a saber, la de drap blanc, i també el nostre retaule de la Pietat.

Item llegam i manam donar a la dona Caterina Gastona que està continuament al nostre servei, tot i quant se li degui per al sou o mercé del nostre servei fins al dia de la nostra mort, i també manam, per bon amor, que li donin els objectes següents, és a saber, la nostra gonella burella, e la nostra roba o mongill, un matalàs, e un traspontí, e dues flassades petites, a la seva total disposició.

Endemés, a honor, lloanca i glòria de Déu omnipotent, i de la gloriosíssima Verge Maria la seva Mare, i de tota la cúria celestial, i en remissió dels pecats nostres i dels nostres avantpassats i benefactors, i especialment de la noble dona Aldonça de Pinós *quondam*, donzella germana nostra caríssima, i de tots els feels Cristians difunts, instituim, cream i, seguida la nostra mort, feim de bell nou i manam que es faci i perpètuament se celebri, un perpetu, simple, presbiteral benefici eclesiàstic, sota la invocació de la Sacratíssima Encarnació de Nostre Senyor Jesucrist, i del gloriosíssim protomàrtir Sant Esteve, el qual és cap i patró de la nobilíssima Casa de Pinós, el qual benefici volem que se celebri i oficiï a l'església o capella de Santa Maria de Monti-Sion de la present Ciutat de Mallorca, sempre que a les escoles situades vora dita capella s'expliqui per un mestre o mestres hàbils i capacitats la doctrina d'aquell il·luminat i sant Mestre Ramon Llull, ciutadà i natural d'aquest Regne de Mallorca. I si per ventura la dita doctrina s'explicàs vora l'església o capella de Santa Fe, tenint-hi les Escoles generals, segons s'ha parlat sobre això algunes vegades, en tal cas volem que dit benefici s'oficiï i celebri en dita església de Santa Fe.

Per a la dotació d'aquest benefici i per a la sustentació del prevere que el serveixi, assignam de present, i manam que tot just seguida la nostra mort siguin assignades pels dits marmessors nostres, vint-i-tres lliures de moneda de Barcelona, perpètuas i rentables, del nombre d'aquelles trenta-non lliures que dita Universitat de Mallorca ens fa i deu fer-nos, i tenim el dret de rebre, cada any el quinze de juny, volent i manant que el prevere qui posseirà el nostre benefici degui cada dia celebrar missa per la nostra ànima, i de dita noble germana nostra, i de tots els altres abans esmentats, i després de la missa degui fer en dita església, o esglésies, una absolució, com si allà mateix haguéssim estat sepultades. I que degui i estigui obligat dit beneficiat a mantenir en la capella on s'oficiï el benefici una llàntia encesa que pagara d'aquelles vint-i-tres lliures...

El dret de patronat de dit benefici i de presentació de candidat sempre que quedi vacant, el confiam i volem que pertanyi als magnífics Jurats de dita Ciutat i Regne de Mallorca, que ara són i que pel temps seran. Volent i manant que, seguida la nostra mort, deguin presentar al reverendíssim senyor bisbe de Mallorca, o al seu vicari general en les coses espirituals, per a l'obtenció d'aquest benefici, l'esmentat venerable Bernat Duran, marmessor nostre, perquè volem que signi el presentat per primera vegada pels dits patrons, i que a ell, i no a altre, sigui conferit, assignat i col·lat...

I si dit venerable Bernat Duran no fos viu el temps de la nostra mort, o no volgués o no pogués posseir dit benefici, en tal cas volem que per obtenir-lo sigui presentat per dits patrons el reverent mestre Pere Dagní, prevere, preceptor de dita Art del mestre Ramon, i sempre que es produeixi la vacant de dit benefici, vivent dit mestre Pere Dagní, volem que per aconseguir-lo sigui presentat el mateix mestre i sigui preferit a qualssevol altres; i, mort dit mestre Pere Dagní, volem i manam que, sempre que s'hagi de fer presentació, sigui presentat pels magnífics Jurats un mestre de les escoles de dita Art del mestre Ramon, qualsevol sigui, mentre tengui escola en el present Regne i resideixi personalment en aquest Regne, i que sigui prevere, o pugui ser promogut al sagrat orde de prevere dins un any; i en totes les vacants de dit benefici, volem que sigui preferit un mestre de les escoles de dita Art, si té les condicions enumerades...

Satisfetes i complides totes i cada una de les coses susdites, en tots els altres béns nostres mobles i immobles, tant els enumerats mes amunt, com altres drets, i totes les accions, com siguin i quan siguin, que ara o en el futur ens pertanyin o deguin pertanyer,

instituím i feim hereu nostre universal nostre Senyor Jesucrist i la nostra ànima, volent i manant que, de les pensions censals nostres, i també dels fruits, drets, i profits que provenguin dels altres béns i propietats nostres, els nostres quatre marmessors alimentin per amor de Déu, perpètuament, a les escoles del dit Art del mestre Ramon, el dit mestre de les escoles i dotze estudiants de la dita Art i ciència, en el present Regne, si tants poden ser alimentats, i si no, siguin alimentats tants quants sigui possible; emperò que els estudiants siguin naturals d'aquest Regne i es trobin necessitats, donant a cadascun d'aquests estudiants la part competent de pa i vi, més dotze diners al mestre, i sis diners a cada un dels estudiants, per al seu nodriment diari; i si no hi hagués estudiants naturals d'aquest Regne que es trobin necessitats, en tal cas siguin alimentats estudiants forasters, sobretot si es troben malalts; als quals manam que se'ls atengui dels nostres béns fins a la plena convalescència, mentre els dits estudiants no passin del nombre de dotze; i totes les coses susdites signin observades perpètuament, sempre que s'expliqui en aquest Regne la ciència del dit Mestre...

Ha estat fet aquest testament i signat per l'esmentada noble testadora, a la Ciutat de Mallorca, el dijous, onze del mes de novembre de mil quatre-cents vuitanta-quatre...

Són testimonis els venerables i discrets Guillem Grua, domer de la Seu, Miquel Umbert, Pere Esteve, Joan Valero, Pere Serna, Joan Boscà i Miquel Garcia, preveres beneficiats a dita Seu mallorquina, i Miquel Llitrà, notari infrascrit. Signatura de Miquel Llitrà, ciutadà de Mallorca, per autoritat reial notari públic per a tota la terra i dominació subjecta a la sagrada i reial Majestat d'Aragó, qui, pregat i requerit per dita Noble testadora, he rebut el present testament...

10

Règim de vida dels monjos d'Egipte i de les monges jerónimes de Betlem

404

El monestir de monjos ¹⁴

Els monjos són dividits en decúries, de manera que al front de cada nou homes hi ha un degà. Viuen separats, però en cel·les contigües. Cada matí es determina la tasca del dia. El temps de treball és fins a l'hora de nona [*les tres de l'horabaixa*] ningú pot anar a la cella d'altri, excepte el degà, el qual, si veu que qualcú flaqueja, l'ànima amb les seves paraules. Després de l'hora de nona, es reuneixen tots, canten salms, es llegeixen les Escripures, segons costum i, acabada l'oració, s'asseuen tots i el qui presideix, a qui tots anomenen pare, comença a dirigir-los una exhortació. Mentre el pare parla, regna tal silenci que ningú s'atreveix a girar la vista a un altre ni a tossir.

Després d'això es dissol la reunió, i els de cada decúria amb el seu pare s'asseuen a la taula, la qual tots serveixen successivament per setmanes. Durant l'àpat no es produeix cap renou, ningú parla mentre menja. Es viu de pa, llegums i hortalisses, sens altre condiment que sal i oli. De vi només en beuen els vells. A aquests i als més joves, els serveixen sovint un berenar el matí. Llavors s'aixequen tots a l'una i, resat l'himne d'acció de gràcies, tornen a les seves estances. Allà, fins a entrada de nit, parlen amb els del propi grup.

A més de les oracions comunitàries, cada u ha de vetllar un temps de la nit en la cel·la. Els diumenges es dediquen només a l'oració i a la lectura. El menjar tot l'any és igual, excepte a la quaresma en la qual es restringeix més. A partir de Cinquagesma en lloc de menjar a mitja tarda ho fan al migdia per no carregar el ventre amb doble menjada.

¹⁴ ST. JERONI: "Cartes, 22, A Eustòquia, 35", *Cartas de San Jerónimo*, BAC núm. 119, 197-199. Versió catalana de l'original llatí, per l'autor.

*El monestir de monges*¹⁵

Paula congregà entorn seu nombroses verges, vengudes de diverses províncies i procedents de la noblesa, de la classe mitjana i de la classe inferior. A totes les distribuí en tres seccions, de forma que, separades per al treball i l'àpat, es reunien totes per a la salmòdia i l'oració. Després del cant de l'*al·leluia*, que era el senyal que les convocava a reunir-se, acudien totes, i ella era la primera o de les primeres en arribar, animant-les al treball. El matí, a les hores de tèrcia [9 h.], sexta [12 h.] i nona [15 h.]; a l'horabaixa i a mitja nit, cantaven per ordre el salteri.

A cap germana li era lícit ignorar els salms, ni deixar d'aprendre de memòria, cada dia, alguna cosa de les Santes Escripures. Únicament el diumenge sortien per anar a l'església, al *costat* de la qual vivien. Cada secció de monges seguia la seva mare, i de la mateixa manera tornaven. Es dedicaven llavors al treball assenyalat i confeccionaven vestits per a elles o per a altres. Si entre les germanes n'hi havia qualcuna de noble, no se li permetia tenir companya venguda de sa pròpia casa [*per servir-la*] Totes vestien el mateix hàbit. Tovalloles només les usaven pen eixugar-se les mans.

11

Narració panegirista de la fundació del monestir jerònim de Santa Elisabet1485 - 1530¹⁶

En el último tercio del siglo XV, vivía en dicha Ciudad Dª Mariana Busquets, Señora de una de las más nobles y distinguidas Familias de la Isla; la que, dedicada a los ejercicios de la verdadera virtud, pensava en algún modo de retiro para separarse de todo comercio con el mundo; a este fin dirigía sus oraciones a Dios y a los Santos, señaladamente al P. San Jerónimo cuia devoción la había aconsejado con muchas veras cierto religioso de la Cartuja del Jesús Nazareno, que así se titula la del dicho Reino;

Al mismo fin, añadió a sus ejercicios de piedad, los votos simples de castidad y religión, a ver si con este sacrificio, inclinaría a la bondad de Dios, a que la manifestase su Voluntad; interín, se sirvió de los medios humanos que suelen practicarse en estos lanses, y uno de ellos fue, comunicarse su interior con dos buenas y exenplares Religiosas Agustinas, del Monasterio de Pollensa, Señoras de no menos ilustre nacimiento que la Busquets y conocidas por los nombres de Sor Violante Dameto, y Sor Magdalena¹⁷ San Juan:

La resulta de esta comunicacion fue, acordar las tres unánimes la fundación de un monasterio de Religiosas de San Jerónimo. Facilitó [la] execución de este acuerdo la reforma o abolición de un Convento de Terciarias de San Francisco de Asís, el que juntamente con una pequeña Iglesia dedicada a Santa Isabel Reyna de Ungría, unida al citado Convento, posesión también de dichas Terciarias, pidieron dichas Señoras Busquets y Compañeras al Ilmo. Sr. Obispo Diocesano; Este atorgó la gracia, la que obtenida, fue confirmada por la Santidad de Innocencio VIII en el 11 de Setiembre de 1485.

¹⁵ ST. JERONI: "Cartes, 108, Epitafi de Santa Paula, 20", *Cartas de San Jerónimo*, núm 220, 281. Versió catalana de l'original llatí, per l'autor.

¹⁶ AMSE, P. S. 37.1.2. Narració un poc novel·lada, amb notables inexactituds, de la fundació del monestir de Santa Elisabet de monges de Sant Jeroni. És reproduïda gairebé literalment a un manuscrit de J. Nuñez, OSH: *Quinta Parte de la Historia de la Orden de San Jerónimo (1676-1777)*. Biblioteca Real del Escorial, Mss. J. I. 8 y 9. Sembla una redacció, d'autor desconegut, feta en el segle XVIII, en el monestir de Santa Elisabet, per enviar al cronista de l'Orde de Sant Jeroni, complint manament del pare general, o una còpia d'una redacció original de Juan Nuñez, treta del manuscrit de l'Escorial i enviada al monestir de Santa Elisabet. El manuscrit de l'Escorial ha restat inèdit fins l'any 1999, en què ha estat publicat, en dos volums, amb el mateix títol, per Ediciones Escorialenes (EDES). La part que fa referència al monestir de Santa Elisabet, i també al de Sant Bartomeu d'Inca, es troba en el volum II, 212.213.

¹⁷ Binimelis posa encertadament *Margarita*.

Posesionadas las referidas Señoras de dicho Monasterio, que quizeron se llamase de Santa Isabel, por esta ser la Titular de la Iglesia dicha, profesaron la Regla del P. San Gerónimo en manos del Obispo auxiliar Don Fr. Juan de Dios, Religioso Carmelita y Gobernador de la Sta. Iglecia de dicha Isla, por ausencia del propio Obispo el Illmo. Sr. Don Diego de Avallaneda;

El fervor de las nuevas Profesas, y deseos de instruirse y cunplir no solamente con su Regla y Constituciones sino también con la práctica y loables constumbres de las otras Religiosas de su Orden la[s] enpeñaron a solicitar de [1] Convento de Barcelona que viniese alguna Religiosa de las de maior Observancia, y efectivamente la Madre Sor Práxedes Albertí, natural que era de la dicha ciudad de Palma, vino con licencia del Ordinario de Barcelona.

Interín que esta Religiosa ponía todo su cuidado en arreglar quanto inporta al Servicio de Dios y de las Religiosas, en lo Espiritual y Temporal ,tal ves hella misma advertia a las otras Religiosas la poca Firmesa o algun defecto en el establecimiento de su Monasterio o de la abolición de las antedichas Terciarias; y por esto, Priora y Religiosas acudieron a la Santidad de Alexandro VI pidiendo nueva gracia y consecución de Iglecia, Convento y demàs pertinencias que fueron de las mismas Terciarias; la que se les concedió, dando por válida y bien hecha la reforma y abolición de las expresadas, y aprovando la nueva fundación como es de ver en Breve de dicho Smo. P. Alexandro expedido en Roma, en San Pedro, baxo el anillo de[1] Pescador; a los 18 Setiembre 1492, que para original en el dicho Convento de Sta. Isabel, en su Arxivo.

Después de seis años, que fueron los intermedios entre uno y otro Breve de Innocencio [y] de Alexandro, viendo la Religiosa Sor Práxedes Alberti que ya no hera necesaria su persona en el Convento de Mallorca, se restituyó al de Barcelona, dexando a este de Mallorca y sus Religiosas con tanta edificación y conplacencia del Pueblo, que el buen olor de su vida atraxo des de luego a muchas Señoras, también de la misma distinción, a solicitar su Santo Hábito y vivir en su edificación y compañía.

Así se fue aumentando poco a poco de religiosas, de suerte que 35 años después, esto es, en el de 1530, salieron siete para fundar en la Villa de Inca otro Convento de la Orden, que en el dia se llama de San Bartolomé; Asta aquí dicha Fundación.

12

Fórmula per concedir a la monja que professa, la *companya e germandat* amb la comunitat

1485¹⁸

Alsant-se totes les monges, e la novella professa astant-se agenollada, girada la cara al altar, la priora concedesca-li la *companya e germandat*, dient en aquesta manera ques segueix:

Encara que totes siem germanes en Jesuxrist per la gràcia del sant Batisme, e tenim un pare en lo cel, si, segons podem, obeim a sos manaments, lavors emperó nos ajuntam molt més e som fets una cosa, quant per oracions e beneficis unes a altres nos ajudam, segons que en la primera església se lig que feren los sants pares, als quals era un cor e una ànima en lo Senyor, molts dels quals, ensesos en lo amor de Jesu Christ nostre Senyor, venent les possessions e coses que tenien, posaven lo preu en la comunitat que estava ajuntada ab los sants apòstols, e ab la santa Mare de Jesu Christ, nostra Senyora la Verge Maria. E los apòstols ab goig repartiren a tots, segons que a cascun era mester.

Axí, per cert, aquesta germana, essent inspirada de Déu, moguda per lo exemple de la benaventurada Verge e dels sants apòstols, desitge ajuntarse a nostra companya; per tant, nosaltres li dam la comuna germandat e companyia per a viure entre nosaltres, quant ab lo Senyor podem, y és nostro de atorgar, perquè, ab los elets del Senyor, pugue rebre los guallardons promesos en lo cel per lo gualardonar de totes bones obres, als seguidors de la perfecció, los quals li atorch nostre Senyor Jesu Christ, lo qual ab lo Pare e ab lo Spirit Sant viu e regna per a tot temps.

E responguen les monges. Amen.

E lavors alesh la nova professa besant la mà a la priora, e la priora e totes les monges donen-li pau, estant cascuna en son loch, e açò fet tornen-se'n al cor. E lo sacerdot seguesca lo ofici de la missa. E la monge novament professa combrech aquest dia devotament, després que lo sacerdot haurà sumit lo cors del Senyor, e sia asseguda aquex dia a la taula de la priora.

13

Censals passats de la comunitat de la Terça Regla a la comunitat de jerònimes

Fa misser Benedicto de Orlandis, en la festa de Sanct Pera e Sanct Phelip, per una vinya possaeix en 10 terme de la ciutat, en lo camí de Incha, la qual fonch de misser Serrallí, sis quarteres forment censals. / Ara dit cens s'és reduit a 4 lliures 16 sous. / Ara el fa mestre Johanot Garbí, espaser... / Es dit censal de las monges de Sancta Helizabet.¹⁹

Fa Gabriel Savi, argenter, per hun alberg possaeix en lo carrer de la argenteria, lo qual comprá den Artís, e ans fou de na Benedicta, en la festa de S. Miquell, tres liures censals... / És dit censal de las monges de Sancta Helizabet.²⁰

Fa mestre Miquell Ripoll, fuster, per hun alberg possaeix en lo carrer de Sanct Antoni de la Plassa, lo qual alberch es cituat en dit carrer, davant lo alberg den Manera, a la festa de Sanct Johan de juny, dues liures censals. / Es dit censal de las monges de Sancta Helizabet.²¹

Fa en Jaume Monjo de Muro, a la festa de sanct Pere e Sanct Phelip, quatre quarteres de forment censals. Les quals compararen les monges de la Terça Regla den Antoni Monjo e de la dona Guillelma, muller sua, e den Pere Vidal e Francesch Dols de Muro, sobre un alberch scituat en dita vila, sots la porció de Gerona, e sobre una sort de terra apel·lada la Costa. Appar per carta en poder del discret en Arnau Genover, notari, sots a 25 de abril, any 1400.²²

Fa la heretat de mossèn Baptista Salom, mercader, *quondam*, dos liures censals, són per lexa feta al nostre monestir per lo prom Antoni Salom, amb càrrec de un paner fahedor lo dia dels morts, en la capella de Sant Gabriel, de la Seu. Appar per testament fet en poder del discret en *Guilerm de Oristany*, notari, sots a 26 de satembre, any 1420... / Dit censal és de les monges de Sancta Elizabet.²³

La senyora Catherina Terriola, muller del magnífic misser Johan Terriola, cavaller e doctor, *quondam*, atenant que mossèn Pau Terriola, *quondam*, acostumava fer al monestir de la terça Regia sis quarteres de forment censals, segons apar en lo capbreu vell, les quals ha molt temps no són pagades..., per maior repós de la consciència sua e dels successors, fa donació de sis quarteres de forment censals.²⁴

¹⁹ AMSE. *Capbreu*, 2, 56. 2, f. 89v.

²⁰ AMSE. *Capbreu*, 2, 56.2, ff. 99-99v.

²¹ AMSE. *Capbreu petit*, 56.1, f. 11v.

²² AMSE. *Capbreu major*, 31.1, f. 61.

²³ AMSE. *Capbreu*, 2, 56.2, f. 89.

²⁴ AMSE. *Capbreu major*, 31.1, l. 61.

Fas record jo, Gabriel Móra, prevere, sacerdot de les monges de Sant Hierònim, com la heretat de mossèn Carles Desbac fa dues lliures censals al monestir de la terça Retgla, qui vuy és de Sant Hierònim, lo primer de noembre. Lo qual censal és estat pagat per lo dit mossèn Carles, he, en la malaltia de la qual morí, dix a mi de paraut a, com a confessor seu, digués, que parlàs, en lo dit mossèn Joan Desbac, son fill, que paguàs lo dit censal. Lo qual acceptà, he promès desiant pagar lo dit censal, he lo convent li ha remès tot lo degut. Ara pague lo dit censal cascun an.²⁵

També passaren a poder de la nova comunitat tres censals instituïts per religioses terceroles: un de quatre quarteres de blat censals procedent del dot de sor Magdalena Buadelia (1377), un altre de quatre lliures censals, donació de sor Eulàlia Roseila (1424), i un tercer d'una lliura i dotze sous del dot de sor Graciosa Font (1430).²⁶

Les jerònimes comptaren també amb la venda d'una casa que, pel context del document, pareix que provenia de la Terça Regla: Joan Riera, prevere, procurador del monestir de Sant Jeroni, que succeeix al de Santa Elisabet, ven el 18 de gener de 1499, al notari Gaspar Tudela, una casa ubicada en el carrer abans anomenat d'en Plaça, a la parròquia de Santa Eulàlia, per 18 lliures, preu reduït a causa dels gravàmens que pesaven sobre ella.²⁷

14

Llegats i donacions a les jerònimes, els primers quinze anys

1486-1500

Joana Carbonell, muller de Blai Olzina, pagès ciutadà, llega 40 sous a l'església i monestir novament construït, vulgarment dit de Sant Jeroni... (1486).²⁸

Antoni Serra, mercader, llega 12 diners per a l'obra i fàbrica del monestir de Sant Jeroni, construït dins la present ciutat (1488).²⁹

Nicolau Dameto, religiós del convent de Santa Maria dels Àngels, llega 10 sous a les monges de Sant Jeroni (1491).³⁰

Alberti de Dameto, franciscà del dit convent, llega 30 lliures al monestir de Santa Elisabet (1491).³¹

La dona Praxedis, muller de mossèn Jordi Brondo, ciutadà, lexa dues quarteres de forment censals (1491).³²

Isabel, muller de Joan Amorós, paraire, llega 20 sous a les obres del monestir de Sant Jeroni (1493).³³

Caterina, vídua de Guillem de Busquets, mare de sor Maciana, una de les tres fundadores, llega al monestir 6 lliures, 18 sous i 6 diners censals, més 10 lliures que ha de pagar Elionor, muller de Sebastià Albertí, filla i hereva de la testadora (1495).³⁴

25 AMSE. *Capbreu major*, 31.1, 1.44v.

26 AMSE. *Capbreu major*, 31.1, 1.68v, 63, 75.

27 ARM. Prot. C-2, 658, fs.17-18v. M. BARCELO CRESPI: "Alguns aspectes econòmics del monestir de Santa Elisabet ...", *BSAL*, 52, Palma, 1996, 217.

28 ARM. Prot. 364, l.151. R. ROSSELLO: "El Convent de monges jerònimes de Ciutat", 15.

29 ARM. Prot- S-60, ls. 76-77. M. BARCELO CRESPI: "Alguns aspectes...", 213.

30 ARM. Prot. C-226, ff.96-98. M. BARCELO CRESPI: "Alguns aspectes...", 213.

31 ARM. Prot. M-654, l.9. M. BARCELO CRESPI: "Alguns aspectes ..." 213.

32 AMSE. *Capbreu major*, 31.1, 1.69.

33 ARM. Prot. R-579, f. 76-76v. M. BARCELO CRESPI: "Alguns aspectes ...", 213.

34 ARM. Prot. R-579, l.93-94. M. BARCELO CRESPI: "Alguns aspectes ...", 214.

Joan Alagot, mercader, lexa per a una obra pia, una quartera de forment censal, la qual és assignada al monestir pel comissari e tresorer de la Cruada, succeint en los béns de Bernat Saverdera, mercader, com a hereu del testador (1498).³⁵

Antoni Cifre, enviat del monestir per acaptar e fer lo quest de oli, formatgeria e forment, compta amb el suport del lloctinent Ximén Pérez Escrivá de Romaní, el qual adverteix a tots els batles de la Part forana que li donin favor i ajuda (1488).³⁶

Els Jurats de la Ciutat acorden lliurar cada any al monestir, per als ciris qui servesquen a les festes anyals e en los dies que's diran los goigs, 46 sous i 4 diners, la mateixa quantitat que donaven anualment al monestir del puig de Pollença (1497).³⁷

Guillem Garau, blanquer, dóna al monestir de Sant Jeroni unes cases i hort, situades davant el monestir, sota alou de la Casa del Temple, tengudes també pels hereus de Nicolau de Vallobar, donzell *quondam*, al cens de 55 sous, i per Na Lledona, al cens de 48 sous (1497).³⁸

A aquestes quantitats s'hi han d'afegir les aportacions que probablement feren com a dot les sis monges que professaren els primers quinze anys. D'aquest període no es guarda cap registre de comptabilitat i només hem trobat constància de dues quantitats ingressades com a dot, per part de sor Francina Rovira i sor Caterina Llulla.

15

Súplica de la comunitat jerònima al papa Alexandre VI

1492³⁹

Beatissime Pater. Olim tunc Episcopus maioricensis, provide attendens quod in Monasterio monialium Sancte Elizabeth, tunc tercii Ordinis Sancti Francisci de Penitentia nuncupati, nunc Sancti Jeronimi, sub regula Sancti Augustini ordinis, sorores sive moniales dicti tercii ordinis admodum inhoneste et cum magno ordinis et religionis obprobrio vivebant, indigebatque dictum monasterium reformatione necessaria, et propterea, volens debite prout tenebatur pro suo pastoralis officio providere, monasterium predictum in capite et in membris reformans, et eiectis inde sororibus seu monialibus in illo tunc degentibus, sua ordinaria auctoritate moniales dicti ordinis Sancti Augustini in illo introduxit, et in ibi dictum ordinem Sancti Jeronimi instituit, ac voluit et ordinavit quod, de cetero, moniales dicti ordinis Sancti Jeronimi in eodem monasterio degerent, ipsunquae monasterium, prout antea erat, sue ordinarie jurisdictioni subjectum perpetuo esset et remaneret, prout in quibusdam litteris auctenticis de super confertis, quarum tenores ibi plenius continentur.

Ut autem reformatio, introductio, voluntas et ordinatio predicta, eo majorem obtineant roboris firmitatem quo per s[anctitatem] v[estram] fuerint approbata, supplicant humiliter v[est]re s[anctitati] priorissa et conventus dicti monasterii, quatenus super hoc oportunitis providentiis introductionem, reformationem, voluntatem et ordinationem predictas, ac, prout illas concernunt, omnia et singula in dictis litteris contenta et inde secuta quecunque, auctoritate apostolica approbare et confirmare, cum oportuna tam juris quan facti defectuum suppletionem, illaque omnia et singula perpetuo inviolabiliter observari mandans, et nihilominus, dic um monasterium de novo eiusdem ordinario, prout prius, perpetuo subjiciendum et subjectum esse decernatur.

³⁵ AMSE. *Capbreu major*, 31.1, 1.69v.

³⁶ ARM. AH 210, 1.65. M. BARCELO CRESPI: "Alguns aspectes ...", 216.

³⁷ ARM. E.U., fs.379-379v. M. BARCELO CRESPI: "Alguns aspectes ...", 216.

³⁸ AMSE. *Pergamins*, 1.38.

³⁹ AMSE. *Capbreu major*, 31.1, 1.2.

Et insuper, ad evitandum scandala, quod de cetero moniales dicti monasterii confessorem aliquem eligere non possint, nisi de consensu priorisse et conventus predictarum, statuere et ordinare dignetur, de gratia speciali, premissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon quibusvis privilegiis et indultis alias eidem monasterio, forsans sub quibusvis verborum formis et clausulis etiam derogatoriis, fortioribus, efficacioribus et insolitis, concessis, quibus, tenores illorum pro sufficienter expressis habendo, placeat hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogare. Ceteris que in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque.

Et per brevem s[anctitatis] v[est]re, quia pauperrime et mendicantes.

16

Breu d'Alexandre VI, confirmant la reforma del monestir de Santa Elisabet

1492⁴⁰

Dilectis in Christo filiabus, Priorisse et Conventui monasterii Sancte Helizabet ordinis Sancti Hieronimi, sub regula Sancti Augustini.

ALEXANDER PP VI.

Dilecte in Christo filie. Salutem et apostolicam benedictionem.

Exponi nobis nuper fecistis quod olim tunc Episcopus Maioricensis, provide attendens quod in Monasterio vestro, tunc tercii ordinis Sancti Francisci de Penitencia nuncupati, sorores sive moniales dicti tercii ordinis admodum inhoneste et cum magno ordinis et religionis obprobrio vivebant, indigebatque dictum monasterium reformatione necessaria, et propterea, volens debite, prout tenebatur, pro suo pastoralis officio, providere, monasterium predictum in capite et membris reformavit, eiectisque inde sororibus sive monialibus in illo tunc degentibus, sua ordinaria auctoritate moniales dicti ordinis Sancti Augustini in illo introduxit, et inibi dictum ordinem Sancti Jeronimi instituit, ac voluit et ordinavit quod, de cetero, moniales dicti ordinis Sancti Jeronimi in eodem monasterio degerent, ipsumque monasterium, prout antea erat, sue ordinarie jurisdictioni subiectum perpetuo esset et remaneret, prout in quibusdam litteris auctenticis dicti Episcopi desuper confertis plenius dicitur contineri.

Quare, pro parte vestra, nobis fuit humiliter supplicatum ut reformationi, introductioni, voluntati et ordinationi predictis, pro illarum subsistentia firmiori, robur apostolice confirmationis adjicere, aliisque in premissis oportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

Nos igitur, hujusmodi supplicationibus inclinati, introductionem, reformationem, voluntatem, ordinationem predictas, ac, pro ut illas concernunt, omnia et singula in dictis litteris contenta et inde secuta quecumque, auctoritate apostolica, tenore presentium, approbamus et confirmamus, ac presentis scripti patrocinio communimus: Supplentes omnes et singulos tam juris quam facti defectus, si qui forsans intervenerint in eisdem, illa que omnia et singula perpetuo inviolabiliter observari mandamus. Decernentes dictum monasterium eidem ordinario, prout prius, perpetuo esse subiectum.

Et insuper, ad evitandum scandala, ut ibidem, de cetero, moniales dicti monasterii confessorem aliquem eligere nequeant nisi de consensu priorisse et conventus predictarum, statuimus et ordinamus. Mandantes etiam dilecto filio Archidiacono Ecclesie Maioricensis ac officiali Maioricensi ut ipsi, vel alter eorum, eisdem priorisse et conventui efficacis defensionis presidio assistentes, faciant auctoritate nostra omnia et singula premissa

⁴⁰ AMSE, Pergamins, 1.36; Capbreu major, 31.1, f. 2-2v.

inviolabiliter observari. Contradictores per censuram ecclesiasticam et alia iuris remedia, appellatione postposita, compescendo.

Non obstantibus premissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, statutis quoque et consuetudinibus monasterii et ordinum predictorum, juramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque et indultis, alias eidem monasterio forsan per sedem apostolicam sub quibusvis verborum formis et clausulis, etiam derogatoriis derogatoriis fortioribus, efficacioribus et insolitis, concessis. Quibus, tenores illorum pro sufficienter expressis habentes, illis aliis in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Rome, apud Sanctum Petrum, sub anulo piscatoris, die xviii Septembris MccccLxxxii, pontificatus nostri anno primo. Jo[hannes] Crothon.

17

Testament de Mn. Bernat Duran

1494⁴¹

In nomine Domini. Amen. Qui sua solita pietate neminem vult periri [sic], imo omnes in se sperantes salvat, custodit, idcirco: Ego Bernardus Duran, Presbyter, in Sede Majoricensi Beneficiatus, infirmitate corporali detentus, de qua mori timeo, in meo tamen pleno sensu, firma loquela, et memoria integra existens, volens de Bonis adeo mihi collatis disponere et ordinare, hoc praesens nunc facio et ordino Testamentum, in quo eligo manumissores meos etc. hujus meae piae Dispositionis existens [sic], sine tamen damno et periculo ipsorum, videlicet, Venerabilem Guillelmum Grua, Domerium, et Discretum Joannem Riera, Presbyteros in Sede Majoricarum Beneficiatos, et utrumque ipsorum in solidum, quos rogo, ut carius possum, et eis plenam quae fero potestatem, quo si me mori contigerit ante quam aliud mihi liceat condere Testamentum, ipsi, seu eorum alter, de Bonis meis hanc meam compleant et exequantur voluntatem, prout a me invenerint dispositum, ac etiam ordinatum.

Et in primis, commendans Animam meam in manibus Domini Nostri JESU CHRISTI, eligo sepulturam Cadaveri meo faciendam in Ecclesia Monasterii Sancti Hieronimi, quam mando fieri bene et honorifice, arbitrio et cognitioni dictorum meorum Manumissorum. Volens, et mandans quod Cadaver meum ad dictam Ecclesiam processionaliter deferatur per presbyteros Sedis Majoricarum, qua sepultura facta, procedo ad Legata sequentia:

Et primo volo et mando quod die sepulturae meae celebrentur submissa voce novem Missae, videlicet, septem gaudia Beatae Mariae, et una de Sancto Hieronymo, et altera de Sancta Elisabet, pro anima mea salvanda, pro quibus celebrandis, Luminaria et Oferta, exsolvi mando Charitatem assuetam.

Item lego Fabricae Sedis Majoricarum, amore Dei, viginti solidos.

Item lego Hospitali generali praesentis Civitatis, viginti solidos, amore Dei.

Item lego Dominae Leonorae Grua, bono amore, centum solidos, amore Dei.

Item lego Dominae ... Petra, bono amore et in satisfactionem servitutis mihi et domui meae impensae, centum solidos.

Item lego similiter Manumissori meo pro onere hujus meae Manumissoriae, singulas Gramasias Panni luctus cum eorum Caputiis

Item lego Antonio Grua, Textori, unam Gramasiam Panni luctus cum suo Caputio.

⁴¹ Extret del Sumari d'una controvèrsia del Dr. Miquel Pons Caparó contra el Rnd. Antoni Bonnin, sobre el benefici fundat per Mn. Bernat Duran a la parròquia de Santa Eulàlia. És una transcripció impresa a 1759. És en fotocòpia a AMSE. *Capellans i confessors*. PS. 35.1., pág. 1-4.

Item lego Reverendissimo Domino Majoricensi Episcopo, ratione suae superioritatis et Pontificatus Dignitatis, quinque solidos.

Item lego Antonio Ferrer, Paratori, Consobrino meo, unam Gramasiam Panni luctus cum suo Caputio.

Item lego Michael Litrà Notario infrascripto, unam Gramasiam Panni luctus cum suo Caputio.

Item lego cuidam Filio dicti Antonii, consimilem Gramasiam cum suo caputio.

Item lego Laurentio Duran, Parochiae de Soller, Consobrino meo, unam Gramasiam, et ex alia parte decem libras monetae Majoricarum.

Item lego Salvatori, Filio Petri Ribes, Parochiae de Petra, decem libras.

Item volo quod, morte mea sequuta, dicti mei Manumissores distribuunt et dividant decem pannos albos, sexsenos, pro captivis Christianis hujus Insulae a Terna Voganetorum redimendis, et quod in distributione praecedant Domicellae et aliae Mulieres in captivitate detentae, videlicet: Quod in primo anno dentur tres Panni; Et in secundo anno alii tres; Et in tertio anno reliqui quatuor.

Praeterea ad honorem, laudem, et gloriam Omnipotentis Dei et ejus Genitricis Intemeratae Virginis Mariae, atque in memoriam Passionis Domini Nostri JESU CHRISTI, et ut Deus misereatur Animae meae et parentum meorum ac omnium Fidelium Defunctorum, facio, creo, et de novo instituo unum simplex Beneficium perpetuum Ecclesiasticum ad Altare videlicet constitutum in Parochiali Ecclesia Sanctae Eulaliae praesentis Civitatis Majoricarum, sub invocatione Passionis Domini Nostri JESU CHRISTI, volens et expresse disponens atque mandans quod Presbyter qui pro tempore illud possiderit, teneatur regere in Spiritualibus et gubernare Moniales Monasterii Sancti Hieronymi praesentis Civitatis, communicando dictis Monialibus Sacramenta Confessionis, Eucharistiae, et Extremae Unctionis, et alias spirituales occurrentes necessitates, et etiam teneatur quolibet die Dominico et Festivitatum quae in Majoricis colunt, et a Negotiis temporalibus observantur, celebrare alta voce Missam in dicta Ecclesia Sancti Hieronymi Monialibus praedictis Chorum facientibus et, finita ista, teneatur facere absolutionem generalem in Ecclesia memorata pro Animabus mei et honestissimarum Monialium dicti Sancti Hieronymi, in dicto Monasterio vita functarum, quae omnia in dicto Monasterio observari mando atque volo, quamdiu idem Monasterium habitabunt Moniales dictae Religionis, sive Ordinis Sancti Hieronymi.

Si vero sequeretur quod per alias Ecclesiasticas Personas religiosas vel Seculares dictum Monasterium inhabitaretur, et non per Moniales dicti Ordinis sancti Hieronym, tali casu Beneficiatus dicti Beneficii tantummodo [teneatur] celebrare in dicta Ecclesia Sancti Hieronymi Missas in quolibet die Dominico et in quolibet die Veneris, faciendo dictam absolutionem.

Pro dote cujus quidem Beneficii et sustentatione vitae Presbyteri illud possidentis et Servitium impendentis, assigno, et de praesenti, dicto Beneficio et illius possessoribus pro tempore existentibus, perpetuo dono illas viginti quatuor libras monetae Majoricarum quas mihi facit Universitas Majoricarum decima quinta mensis Junii, et quae sunt de numero censualium vulgo dictorum de Barcelona, de et ex quibus teneatur dictus beneficiatus respondere et solvere Procuratori Anniversariorum dictae Parochialis Ecclesiae [Sanctae] Eulaliae, quolibet anno, perpetuo, quatuor libras hujus monetae Majoricarum.

Ius vero Patronatus dicti Beneficii et praesentationis illius quoties vacare contigerit, lego et pertinere volo dicto Venerabili Guillelmo Grua Presbytero ad ejus omnimodas voluntates, volens quod, illico post mei obitum, dictum Beneficium praedicto Guillelmo Grua conferatur, et in eo constituatur. Qui quidem Patronus illius, seu Successores, in prima vacatione dicti Beneficii teneatur praesentare ad illius assecutionem Discretum Bernardum Capiró, Presbyterum de consanguinitate mea, et in secunda vacatione teneatur praesentare Iacobum Benedictum Litrà, Filium Michaelis Litrà, Notarii infrascripti, si Presbiter esse voluerit.

In aliis autem vacationibus pro tempore occurrentibus teneatur Patronus pro tempore existens praesentare ad assecutionem dicti Beneficii Presbyterum de genere meo, si inveniri

potuerit, sin autem Clericum de Parentela mea; Et non existentibus Presbyteris, vel Clericis de Consanguinitate mea, tali casu teneatur praesentare Presbyterum bonae famae et honestae Conventionis, qñi dictam servitutem faciat, prout et per me dispositum est et ordinatum; Supplicans cum praesenti, Reverendissimo Domino Majoricarum Episcopo seu illius in Spiritualibus Generali vicario, ut praesentationem, fundationem, et donationem Beneficii benigne admittant, suam in praedicta Fundatione interponendo auctoritatem pariter et Decretum.

Solutis autem et completis in omnibus vero aliis Bonis meis Mobilibus et immobilibus, iuribusque et actionibus universis mihi nunc vel in futurum pertinentibus et pertinere debentibus, instituo Heredem meum universalem dictum Discretum Guillelmum Grua, manumissorem meum, ad suas omnimodas voluntates libere et licite faciendas, et ad ultimum revoco, casso paenitus, et annullo quaecumque alia Testamenta, Codicillos et alias ultimas voluntates per me factas et facta in posse quorumcumque Notariorum seu Scriptorum, etiamsi Verbis derogatoriis quibuscumque conceptos, conceptas, et concepta fuerunt, quoniam illorum omnium me penitet, et pro non factis haberi volo, et omnino viribus carere volo, et effectu.

Haec est autem ultima voluntas mea, quam laudo, approbo, ratifico, et confirmo, et eam valere volo jure Testamenti, quae si non valet, aut valere non poterit jure Testamenti, saltem valeat et valere volo jure Codicillorum aut jure alterius ultimae voluntatis, quo melius valere poterit, perpetuoque tenere.

Quod Testamentum fuit scriptum et a praefato Testatore firmatum, die sabati undecima mensis Octobris, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto.

Sig+num Mei Bernardi Duran Presbyteri praedicti, qui hoc Testamentum, quod est ultimum velle meum, laudo et firmo. Testes hujus Testamenti vocati, et rogati, sunt Discretus Joannes Riera = Honufrius Garell, Presbyteri in Sede Majoricarum Beneficiati = Gabriel Domenech = et Thomas Domenech = Raphael Pugi, Blanquerii = Gabriel Magraven = et Michael Moyá, Fusterius Majoricarum, ac Michael Litrà, Notarius infrascriptus.

18

Privilegi d'amortització, del rei Ferran el Catàlic

1498⁴²

Nos, Ferdinandus, Dei gracia Rex Castelle, Aragonum, Legionis, Sicilie, Granate, Toleti, Valencie, Gallecie, Maioricarum, Hispalis, Sardinie, Cordube, Corsice, Murcie, Giennis, Algarbii, Algezire, Gibraltaris ac insularum Canarie, Comes Barcinone, Dominus Vizcaye et Moline, Dux Athenarum et Neopatrie, Comes Rossilionis et Ceritanie, Marchio Oristani et Gociani.

Ad moniales edes sacras sublevandas ferventi devocione Principem moveri earum que neccessitati pro viribus providere decet. Cumque Magestati nostre humiliter supplicari feceritis vos, devote religiose et dilecte nostre Priorissa et moniales monasterii Sancti Jheronimi Civitatis Maioricarum, ut infrascripta vobis gratia et liberalitatis nostre Regie munificencia prosequi dignemur: Intellectaque inopia dicti monasterii, intuitu caritatis et divini cultus zelo, vestris humillimis supplicationibus benigniter anuere decrevimus, gratiam infrascriptam liberali anima, more nostro, vobis concedentes.

Tenore igitur presentis carte nostre cunctis futuris temporibus valiture, vobis eisdem Priorisse et monialibus dicti monasterii beati Hieronimi, et seu procuratoribus vestris ad hec eligendis et constituendis, licenciam et facultatem concedimus et impartimur: Quod,

⁴² AMSE, Pergamins, 1.39.

non obstantibus franchisesis et edictis Maioricarum, nec sententiis vel ordinationibus quibuscumque prohibentibus ne bona de realenco, sive sint alodialia sive feudalia, in dicto Regno Maioricarum vendi, transferri aut alienari possint personis et locis ecclesiasticis religiosis sive sanctis aut aliis piis operibus, possitis et vobis liceat libere atque impune, emere, caricare aut alio quovis titulo habere et acquirere, nomine, vice, loca et ad opus dicti Monasterii ac sustentationis vestre seu eiusdem monasterii, tam in dicta Civitate Maioricarum et illius terminis quam in quacumque parte dicti Maioricarum Regni, quecumque censualia sive census perpetuos aut alia quecumque iura et redditus sive proventus, usque ad summam et quantitatem centum librarum monete dicti Regni, annualium et rendalium.

Inclusis, comprehensis et intellectis in eisdem omnes illas viginti et quatuor libras rendales et annuales quas Bernardus Duran, quondam, presbiter, in suo ultimo testamento legavit ad opus cuiusdam beneficii seu Capellanie celebrande perpetuo in dicto Monasterio, qui dictis monialibus sacramenta salutaria ministrari teneretur, sine laudimio tamen et fatica et aliis infiteoticis juribus, ad imperpetim seu instrumentis gratie mediantibus, in una vel pluribus emptionibus et aliis quibusvis adquisicionibus, in et super quibuslibet alcareys, villis vel locis, hospiciis, domibus, vineis, ortis, campis et aliis bonis de realenco, prout poteritis reperire et habere, et seu vobis et Monasterio predicto erunt per quasvis personas dimissa, legata seu quomodolibet erogata.

Quequidem censualia, census, redditus et jura per vos emenda et seu acquirenda ut prefertur, sint ipsofacto vobis et dicto Monasterio consignata, habita et acquisita: dum tamen predicta censualia, redditus et alia jura predicta emenda ut prefertur, et seu acquirenda, seu et super quibus onerabuntur, sub nostro directo seu alodiali dominio minime teneantur, et dicta censuoaia, redditus et jura predicta per vos emenda et seu acquirenda, monasterium jam dictum et seu vos, Priorissa et moniales illius possitis cunctis temporibus possidere, dum tamen earum precium dictam sumam centum librarum annualium et rendalium non excidat.

Si autem predicta censualia, census perpetuos, redditus et jura, sic ut premititur, per vos emenda et seu acquirenda, casu alico [sic] in totum vel in partem redimi contigerit seu quitari, quandocumque precium vel precia eorundem, quod vel que habitum vel habita fuerint ex redemptionibus supradictis, inde resmerçari et iterato alia emi possitis semel et pluries ac tocians quotiens ipsa redimi vel concambiari contigerit ut prefertur, aut aliud censuale, jus et redditus in locum predicti censualis, redditus, juris redempti seu quitati acquirere, habere, donari et assignari. Et si forte contigerit aliquod ex predictis censualibus, redditibus, censibus perpetuis, vel juribus evinci vel penitus experiri, possit aliud censuale, redditus vel jus in locum illius haberi, emi, assignari seu donari per quemcumque.

Nos enim censualia, redditus et jura predicta, per vos emenda et acquirenda ut predictur, et alia quecumque que resmerçari seu in locum quitatorum, peremptorum vel evinctorum assignari contigerit per quemcumque vobis aut monasterio jamdicto, postquam empta ac adquisita seu assignata et donata fuerint, ex nostre Regie potestatis plenitudine, nunc pro tunc amortizamus et amortizata esse decernimus cum presenti. Volumus tamen et nobis expresse retinemus quod censualia, redditus vel jura predicta per vos emenda et acquirenda, que hujusmodi vigore amortizari contigerit, transeant remaneantque perpetuo cum suo onere regali et vicinali, secundum franchisesias dicti Maioricarum Regni, sicut ante.

Et si forte vos dicta Priorissa et moniales renueritis solvere, vel recursum habueritis pro contribucione ad quam censualia ipsa, redditus, jura et seu possessiones tenentur aut tenebuntur, ad Judicem ecclesiasticum, forum nostrum quomodolibet declinando, eo ipso quo attemptaveritis, dicta bona et redditus sint nobis et fisco nostro totaliter acquisito, quia sub hac condicione et non alias, concessionem hanc vobis duximus faciendam et facimus. Volumus etiam quod vos et successores vestri et possessores ipsorum censualium et rerum aliarum predictarum, pro salute anime nostre et illustrium predecessorum nostrorum et prosperitate Regie domus nostre, in vestris orationibus teneamini intercedere ad dominum nostrum Ihesum Christum.

Nos enim cum hac eadem, mandamus quibuscumque notariis aut scriptoribus, qui per vos dictas Priorissam et moniales vel vestrorum procuratorem aut procuratores fuerint requisiti, ut de emptione vel emptionibus ac acquisitione seu acquisitionibus censualium, reddituum aut jurium predictorum faciendis instrumentum seu instrumenta, quotiens volueritis vobis faciant atque tradant, cum clausulis necessariis et etiam oportunis franquesiis, privilegiis aut aliis supradictis, obsistentibus nullomodo. Quoniam nos emptiones, cambia vel acquisitiones ipsas cum facte fuerint ut prefertur, nunc pro tunc et tunc pro nunc, hujusmodi serie approbamus, laudamus, ratificamus et etiam in omnibus et per omnia confirmamus, eisque auctoritatem nostram impendimus pariter et decretum.

Supplentes et tollentes serie cum presenti, ex nostre Regie potestatis plenitudine, omne defectum, nullitatem et vicium, si que forsam fuerint in cessione et provisione istiusmodi, aut in emptionibus et acquisitionibus memoratorum. Super quibus ex eadem plenitudine potestatis dispensamus. Et ne vigore hujusmodi acquiri, amortizari vel concedi valeat amplius quam superius est expressum et concessum, volumus, et notariis et scriptoribus supradictis qui contractus conficient premissorum expresse jubemus, sub pena privationis officii notarie, ut de emptione vel emptionibus et acquisitionibus quibuscum que, de quibus in eorum posse instrumenta firmabuntur aut fient, in fine, provisionis seu concessionis presentis expressam faciant manu propria mencionem, ponendo diem et nomina contrahencium, ac precia emptionum ipsarum.

Mandamus per hanc eandem, locumtenenti generali nostro et Gubernatori, Regioque procuratori nostro in dicto Maioricarum Regno, Judicique amortizacionum, ceterisque demum universis et singulis officialibus et subditis nostris Regni predicti, dictorumque officialium locumtenentibus, presentibus et futuris, ut concessionem et provisionem nostram hujusmodi, et quicquid illarum vigore sequetur ac fiet, perpetuo teneant firmiter et observent, tenerique et observari faciant ab omnibus inconcusse. Et non contraffaciant aut veniant, neque contraffacere aut venire permittant aliqua ratione sive causa, auferimus namque eis et eorum cuilibet omnimodam secus agendi potestatem, cum nullitatis decreto.

Pro huiusmodi vero amortizacione sive licencia amortizandi dictas centum libras monete Maioricarum annuales, rendales et perpetuales, nichil Curie nostre solvistis, quoniam eam zelo caritatis et Domini cultus augmento gratiose expediri jussimus. In cujus rei testimonium presentem fieri jussimus, nostro Comuni Sigillo impendenti munitam.

Datum in Civitate nostra Cesaraguste, die xxx mensis junii, Anno a nativitate domini Millesimo Quadringentesimo Nonagesimo octavo, Regnorumque nostrorum, videlicet, Sicilie Tricesimo primo, Castelle et Legionis Vicessimo Quinto, Aragonum et aliarum Vicesimo, Granate autem Septimo. Signum + Ferdinandi, dei gracia Regis Castelle, Aragonum, Legionis, Sicilie, Granate, Toleti, Valencie, Gallecie, Maioricarum, Hispalis, Sardinie, Cordube, Corsice, Murcie, Giennis, Algarbii, Algezire, Gibraltaris ac Insularum Canarie, Comitibus Barcinone, Domini Vizcaye et Moline, Ducis Athenarum et Neopatrie, Comitibus Rossilionis et Ceritanie, Marchionis Oristani et Gociani.
Ferdinandus Rex

Testes sunt Illustris et Reverendus Alfonsus de Aragonia, Archiepiscopus Ceraugustanensis [sic], Spectabiles Ludovicus Dixar, Comes de Belchit; Michael Ximenez Durrea, Comes de Aranda; Magnifici Joannes de la Nuça, Justicia Aragonum, et Joannes Cabrera, Camerarius, milites, dicti domini Regis consiliarii.

Sig + num mei, Joannis Roiz de Calcena, dicti Serenissimi ac potentissimi dni. Regis Scribe, eiusque auctoritate per universam sue Magestatis ditionem publici notarii. Qui predicta de dicti dni. Regis mandato scribi feci.

19

Pagaments al pintor Pere Terrencs per al retaule de Sant Jeroni

1504-1512

*Albarans autògrafs del pintor Pere Terrencs.*⁴³

12 abril 1510

Yo, Pere Terens, pintor, he rebuts contans de vós, mos. Grabriel Móra, deu ducats d-or vanatians, dels quals hi ha dues liures les monges han pagades de la capta del Dijous Sant, e més hi ha quatre liures tretze sous vos ha donades mos. Johan Miquell, procurador llur, e les restants nou liures e set sous aveu vos pagades mos. Gabriell Móra. Són porata de major cantitat del retaulla de Sent Geroni. Fou a xii de abril, any M.D. e deu.

11 setembre 1511

Yo, Pere Terens, pintor he rebuts contans de vós, mos. Gabriell Móra, deu ducats d-or, dic XVI 11. e són porata del retaulla, lo que jo, dit, pintà de Sent Yeroni, dels quals ne pagá mos. Johan Miquell, procurador de Sent Geroni, sine ducats dor v[eneti]a[ns]. Fou a xi de setembre any M.D. e honze.

3 octubre 1512

Yo, Pere Terens, pintor, he rebuts contans deu liures, dic x 11., de vós mos. Johan Miquell, prevera, procurador de les monges de sent Geroni. E són dita cantitat a compliment de les dos sentes e deu liures, les quals havia haver, de pintar dit retaulla del altar mayor de la església de Sent Yerónim. E per quant está en veritat, fas lo present de mà mia. Fou a iii de huctubre, any M.D. e dotze.

*Relació de pagaments parcials del retaule de Sant Jeroni, al pintor Pere Terrencs. Autògraf de Mn. Gabriel Móra.*⁴⁴

Compta del retaulla de Sant Hierònim ab mestre Pere Tarrencs, pintor, lo preu del qual foren cc lls., segons apar en poder del discret en Miquel Litrá, notari, sots a [*en blanc*].

Primo rebé a viii de marts, any M.d. e quatre, vint lls., per mans del magnífich mos. Beranguer de Montornes, altre dels protectors, segons apar per albarà de mà sua en hun quern de dit mos. Montornas.

Item a iiii de juliol any M.d. e sis, rebé deu ducats d-or per mans de dit mos. Montornas. Apar per albarà de mos. Mòger, prevere, e consinat de mà de dit reverent. És en lo dit quern. Pagá mos. Montornas xx ducats per los dos, per comprar or, a cascun, x duc.

Item a xv de janer any M.d. e set, rebé de dit Montornas trenta duas lls. Apar en lo dit quern per albarà de mà sua.

Item a xviii de marts any M.d. e vuit, rebé per mans de dit Montornas dotsa lls. e mitge. Apar per albarà en lo dit quern de mà pròpia.

Item a vi de abril any M.d. e vuit, rebé per mans de dit mos. Montornas tresa lls. Apar per albarà de mà sua en dit quern.

Item ha rebut per mans del venerable mos. Joan Miquel, prevere, procurador de Sant Hierònim, sinquanta lls. Apar per albarà de mà sua en libre de dit procurador.

⁴³ AMSE. *Libre de Albarans* 1, 47.1, fs. 2v., 4 i 4v.

⁴⁴ AMSE. *Libre de Albarans* 1, 47.1, fs. 124v., 125.

Item a xii de abril any M.d. e deu, rebé de mi, Gabriel Móra, prevere, e de mos. Joan Miquel e de la reverent priora, deu ducats d-or venetians. Apar en lo present libre per albarà de sa mà pròpia.

Item a xvi de setembra any d. e deu [sic] rebé de mi dit Gabriel cent sols. Apar per albarà angrunat.

Item a xi de janer any M.d. e xi rebé, contans, sis ducats d-or. Apar per albarà angrunat.

Aprés a xxxi de maig any M.d. e onsa, rebé mestra Pere Tarrencs, pintor, prorata del retaula, de mi, Gabriel Móra prevere, deu lls. Apar per albarà engrunat.

A xi de setembre any M.d.xi rebé deu ducats, so és, v ducats de mos. Johan e v de mi, Gabriel Móra. Apar per albarà en lo present libre.

A iii de Octobra any M.d.xii rebé dit Tarrencs del procurador de Sant Hierònim mos. Johan Miquel, prevere, deu lls. per satisfacció de cert or havia posat en lo retaula, fora dels pactes. E són a compliment de tot lo retaula. Apar per albarà, atràs, en cartas v.

20

Crònica de la benedició de la imatge de Nostra Dona de Consolació

3 octubre 1507⁴⁵

Benedició del ymage

Diumenja, a tres de octubre any Mill Sinchcents e Set, que era entre les octavas de Sanct Hierònim, fonch beneida la ymage de la Verja Maria del altar mayor de Sant Hierònim. E fonch beneyda per lo Reverent Mestra Miquel Morro, bisbe de gràcia, de dues benedictions, co és, com a ymage e com a tabernacle del Cos preciós de Ihesucrist. Fonch diacha lo honor mossèn Gregori Genovart, canonge de Mallorcha. Lo qual en la missa sermonà en dita església. E dix la missa mayor lo dit Reverent Senyor Bisbe. La benedició fonch feta après vespras ab gran e loable cerimònia, ab molta manera de música, a lahor de nostre Senyor Déu e de la gloriosa Verja Maria, Mare sua.

Fforen vocats e demanats en testimoni de dita benedició:

- Lo magnífich mossèn Domingo Nicolau, ciudadá.
- E lo magnífich mossèn Joanot Ribes, mercader, Jurats.
- Item, don Ffrancesch Burgues, procurador reyal.
- Don Jordi Aymerich, genra e nebot del Senyor Virrey, nobles.
- Lo magnífich mossèn Priam de Vilalonga, cavaler.
- Lo magnífich mossèn Joan Descós, ciudadà e protector del monestir.
- La dona Isabel, muler del magnífich mossèn Alvero Unís, cavaler e jurat.
- La senyora muler de mossèn Pere de Sanctjoan, cavaler.
- La senyora muler de misser Nicolau Montayans, doctor.
- La senyora muler de mossèn Guilem de Puigdorfila.
- La senyora vidua, òlim muler, de misser Francí Berard, doctor.
- La senyora muler de mossèn Garpar Thomàs, cavaler.

Feta la benedició de dit ymage, fo aportat lo Cos preciós de Ihesucrist del altar de la Passió al altar major ab molta solepnitat, sots un pavaló aportaven los sobredits testimonis. E lo Reverent Senyor Bisbe mestra Miquel Morro, mallorquí, féu una col·lació declarant als auditors la matèria de benedició de ymages. E après féu la benedició de la custòdia ahon sta lo Corpus Domini. La qual feta ab molta música, fonch posat lo Corpus Cristi dins lo dit image de Nostra Dona, apelada Nostra Dona de Consolació.

Era priora de dit monestir la Reverenda Sor Catherina Lull. Eren protectors del monestir los magnífichs mossèn Beranguer de Montornes e lo demunt dit mossèn Joan Descós. Era sacerdot de la Casa e del present monestir lo venerable mossèn Gabriel Móra, prevera.

Ffonch obrade dita ymage e los ornamentals de aquella per lo venerable mossèn Gabriel Mòger, prevera, beneficiat en la parroquial església de Sancta Eulàlia, fill de un pintor. Pagà per dita obra e ymage la Senyora Bárbara muler del magnífich mossèn Rubert Desmàs, ciudadá, Cent liures. Les quals foren donades a dit prevera per los trebayls e alguna quantitat més de dites Cent Liures.

21

Crònica de la primera elecció de Priora

28 agost 1510⁴⁶

A 28 de agost any Mill Sinchcents e deu, lo dia de sanct Augusti. Lo dit Reverent Vicari general [*Guilem Grua*] féu visita en lo dit monestir après vespres, *ut sequitur. Et primo*, per lo dit Reverent Vicari general fonch feta electió de confirmadors ensemps ab ell, e foren lo desús dit mestre Gregori Genovard e Gabriel Móra prevere. E vingueren en lo loch del confessori dins la església, e la vicària ab les monges aquí congregades a les retxas dins lo monestir. E fonch dit lo psalm *Ad te levavi* ab versos e oratió, segons es contengut en lo libre de la retgla o constitucions. E après lo dit Reverent canonge féu una col·lació a modo de sermó de matèria de religió e scrutini.⁴⁷ Lo qual finit, se féu lo scrutini de la vicària e altres monges. Lo qual fet, les monges feren la confessió general. E la absolució féu lo Reverent Vicari general.

E lo dia après que fonch la decol·lació de Sanct Joan Baptista, circa dos hores del dia, servant la regla e constitucions, fonch dita missa solemna en lo dit monestir, del offici del Sperit Sanct, en presència del dit Reverent Vicari general. La qual dix lo Reverent canonge Genovard, e lo evangeli dix lo venerable mossèn Joan Minguet prevere, e primacher de la Seu. E dix la epístola un prevere qui acompanyava lo dit official, mossèn Joan Sastre. E yo Gabriel Móra fux compayó. Ffinida la missa, lo dit Reverent Vicari ab nosaltres eletes, entrarem dins lo monestir, acompanyats per les monges, fins a la casa del capítol. E aquí restaren sols les monges electores, ab los Vicari e confirmadós a la una part del capítol. E a la part altre staven les monges electores. E fonch dit lo psalm *Ad te levavi, ut supra*. E après per lo dit Reverent canonge fou feta una exortació a modo de sermó de la matèria de Electió, denunciant lo modo devien tenir e servir en elegir priora e pastora lur, tal que fos a lahor de nostre Senyor Déu e salut a les ànimas e hedificació del prohisma. Ffinit lo sermó, se féu la Elecció, *ut sequitur*.

Primo a la part ahon eran los Reverent Vicari e confirmados vingueren dues monges de nombre de les electores, eletas per les altres en esser scrutadores e hoir les veus e vots de les monges e scriura aquels, en presència del Reverent Vicari e confirmados. Les quals foren sor Antònia de Spanya, àlias Alamanya, e sor Marcha Valero. E primer votà sor Antònia e scrivi lo seu vot, e après votà dita sor Marcha, lo qual vot escriví dita sor Antònia eleta ya per scriptora, après votà la vicària ab totes les altres segons lur antiquitat de professió.

Ffinida la electió fon pronunciada per la eleta scrutadora sor Antònia, en priora, sor Margarita Costa, òlim vicària del dit monestir, com a ella concorregueren la mayor part de les veus e quasi totes. A la qual, per lo Reverent Vicari general foren tramesas les scrutadoras, que acceptàs lo dit offici de priorat. La qual tramès a dir algunas excusacions, demanant vènia e perdó e recusant acceptar. A la qual lo Reverent Vicari tramès vingués

⁴⁶ AMSE. *Capbreu major*, 31.1, fs. 301-302.

⁴⁷ L'escrutini és l'examen en el qual les monges que han exercit un càrrec en el trienni que ha finit, donen compte de la seva gestió.

devant ell. E aquí, après fes excusacions de insuficiència, fou exortada per dits Vicari general e confirmadós. La qual com a obedient, ab làcrimas als ulls, acceptà dit priorat.

E encontinent fou tocada la campana e feren devallar totas les altres monges en lo capítol. E per la dita sor Antònia, altre de les scrutadores, fonch denunciat generalment com sor Margarita Costa era eleta en priora. E les monges responeren *Deo gracias*. Et de continent lo dit Reverent Vicari general agenolà-s e comencà *Te Deum laudamus*. Lo qual se cantà per choros. E ab processò pujaren al cor, e la priora eleta anà darrera, al mig dels dits Reverent Vicari general e canonge Genovard. E quant foren al chor, la priora stava agenolada devant lo altar del cor. E finit lo tedèum, lo Reverent Vicari dix los versos e oracions contenguts en lo ordinari o constitucions, en les quals oracions confirmà e benehí la dita priora novament eleta.

Aprés, per los dits Reverent Vicari e canonge fonch acompanyada e posada en la cadira prioral. A la qual totes les monges vingueren a donar-li obediència una après altre segons lur antiquitat, agenolades devant ella, donant los pau ab la boca a cadehuna de ellas com a súbditas, besant li les mans. E restaren ab molta pau donant a nostre Senyor Déu glòria e lahor *in secula seculorum. Amen*.

Aquesta present memòria es assí continuada per record a les monges asdevenidores, per quant aquesta és la primera visita qui és estada feta en lo dit monestir canònicament ab totes les cerimònies degudes, segons les constitucions e regla de les monges de Sanct Hierònim. La qual memòria féu e scrigué de mà sua lo venerable mossèn Gabriel Móra, prevera e sacerdot de dites monges. qui en tot fonch present, en un libre e repertori de totes les coses e actes del monestir. E a pregà ries de la dita priora e sues, és stat continuat assí en lo present Libre e Capbreu, sots a 30 de juny, any M d xii.

RESUMEN

Se inicia la publicación del Corpus documental, de época medieval, que complementa el estudio del autor sobre las vicisitudes históricas del monasterio de Santa Elisabet, de monjas jerónimas, establecido en la ciudad de Palma de Mallorca a finales del siglo XV. En esta primera parte se recogen los documentos anteriores a la fundación del mismo (1485) hasta la mayoría de edad del monasterio que culminará con la creación del monasterio de Sant Bartomeu de Inca (1530)

ABSTRACT

This book contains the first part of a collection of Medieval documents, complemented by a study by the author, on the historical vicissitudes of the Convent of Santa Elisabet, the home of nuns belonging to the Order of San Jerónimo, which was founded in the city of Palma de Mallorca in the late 15th century. This first part contains documents prior to the foundation of the convent (in 1485) until it reached its maturity, culminating in the creation of the Convent of *Sant Bartomeu* in Inca.